

ГЕНІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ (до 100-річчя від дня народження Миколи Лукаша)

Микола Лукаш прийшов у наш злидений і майже знищений український світ, щоб оживити Слово. По характеру надделікатний, скромний, його людяність, істинно християнське ставлення до друзів та ворогів, а також стовідсоткове ідеалістичне ставлення до життя не вписувалося не тільки до тоталітарних часів. Воно не вписувались до жодних часів і обставин.

Доля генія українського перекладу склалась непросто. Народився 19 грудня 1919 року в день Св.Миколая у місті Кролевець Сумської області. В 1920-х роках не оминуло багатодітну родину Лукашів «розкуркулення». Їх викидають з хати і від пережитих потрясінь хлопчик не говорить 4 роки. Дякуючи хрещеному батькові Дмитру Оникієнко, який багато часу присвятив малому Миколці, хлопчик заговорив і ще до школи навчився читати. Він ще змалку вірив у своє виняткове призначення, не мав сумніву, що саме йому судилося сказати вагоме слово в українській літературі. Він знав, що стане письменником і до того ж, видатним. У 9-му класі М.Лукаш бере участь у випуску шкільної «Літературної газети» (1935) як оформлювач, а пізніше створює разом з друзями літературне об'єднання «ЛАСМО» – «Літературну асоціацію молодих».

Третій курс історичного факультету Київського університету М.Лукаш закінчив ще перед війною. Після війни навчання продовжує в Харківському педагогічному інституті іноземних мов. З 1947 року залишається працювати там викладачем. Микола Олексійович виявився найкращим викладачем

історичної граматики німецької і французької мови. Та, незважаючи на це, весь свій вільний час присвячує художньому перекладу.

З початком своєї творчої діяльності Лукаш вирішує не перекладати з чужих перекладів, а тільки виключно з мови оригіналу. Тому він вирішує удосконалювати свої знання з іноземних мов.

В 1953 р. вийшли в перекладі з французької: роман А. Стіля «Перший удар» і цикл поезій В.Гюго в томі «Вибраних поезій», з болгарської – оповідання Еліна Пеліна «Вітряк», з російської – оповідання М. Горького «Сторож». В наступному році – вірш Т. Матеєва «Смерть партизана». В 1954 р. опубліковані ґрунтовні рецензії М.Лукаша на 1-й том «Українсько–російського словника». В 1955 році з'являється неперевершений україномовний переклад «Фауста» Й. Гете. Також Держлітвидавком видано переклад М. Лукаша з французької «Мадам Боварі» Г.Флобера. У видавництві «Молодь» випущено подарункове видання «Дон Кіхота Ламанчського» М. де Сервантеса, в якому з іспанської перекладено всі віршовані тексти та віршовані тексти А.Міцкевича – з польської. В 1956 року вийшли в світ дві книжки для дітей в перекладі з італійської Дж. Родарі і В. Филиповича – з сербохорватської. У двотомнику «Вибраних творів» Г. Гейне є переклади з німецької М.Лукаша. У харківському журналі «Прапор» опубліковані перші Лукашеві переклади поезій Р.Бернса – з шотландської.

В 1956 році М.Лукаша приймають до Спілки письменників України. Та перекладач не міг миритися з русифікацією, яка загрожувала українському слову – його власному «Я». Він вишукував українські довершені слова, даруючи їм нове життя у кожному своєму перекладі. Перекладачеві йшлося і про очищення і про збагачення рідної мови. Він був передусім поетом, творцем, належав до числа перекладачів, які дбають не так про відповідність перекладу оригіналові, як за органічне засвоєння канонічних творів світової літератури українською мовою. Його переклади мали відповідати передусім українському світовідчуттю, українському духові.

Незабаром М.Лукаш з Харкова переїжджає до Києва. Він встигає збагатити українську літературу опублікованими художніми перекладами творів ще 20 авторів: Г.Аполлінера, П. Безруча, Дж. Бокаччо, Х. Вайнермана, П. Верлена, І. Волькера, К. Гавлічек–Боровського, Ф. Гарсія Лорки, Д. Гофштейна, Да Понте, Ф.Лемарка, Лопе де Вега, І. Мадача, Дж. Мільтона, І. Моїка, М. Пінчевського, Х.Смирненського, Ю. Тувіма, Б. Чопича, Ф. Шіллера.

Лукаш неодноразово виступав проти утисків української мови і культури. Новаторські принципи художнього перекладу, які запровадив

М.Лукаш, сприймалися як виклик владі. Це особливо виявилось після виходу книги перекладів Гарсія Лорки.

З 70-х років починаються арешти кращих представників української культури. За статтю «Інтернаціоналізм чи русифікація» заарештовують І.Дзюбу.

М.Лукаш звертається до влади з листом, в якому пропонує заарештувати його, замість І. Дзюби. Це йому дорого коштує. В 1973 році його виключають зі Спілки письменників України. Багато років він перебував під домашнім арештом: за ним слідкують перестають публікувати, тим самим позбавляють засобів до існування. Його намагалися знищити і зламати замовчуванням, відлученням від офіційної літератури і статусу літератора. Та всупереч ударам долі, перекладач і далі плідно працює. Тоді, рятуючись від розпачі та зневіри, він складає сатиричні, іронічні, саркастичні репліки на тих, хто так цинічно хотів його принизити. М.Лукаш навіть вигадав своєрідний жанр до цих своїх творів і назвав їх «шпигачки». Зібрані до купи, вони становлять своєрідний щоденник, з якого можна дізнатись чим на той час, перекладач жив, у що вірив, і на що сподівався, як любив і ненавидів. В той складний час, щоб не впасти у відчай, сам себе налаштував на краще. Так з'явився псевдонім «Микола Нежурись», яким перекладач підписував свої твори.

В 1986р., після важкої операції, інтенсивність, з якою перекладач працював, неухильно падає. Він ще перекладає і публікується, мріє завершити переклад «Дон Кіхота».

В 1987 р. М. Лукаша знову приймають до Спілки письменників України, а в 1988 р. йому присуджують республіканську премію імені М.Рильського за кращий художній переклад.

Після тривалої хвороби не стало незрівнянно обдарованого українського перекладача, знавця багатьох літератур і мов – 29 серпня 1988 року М. Лукаш помер у київській лікарні для вчених.

В 1989 році редакція журналу «Всесвіт»заснувала премію імені Миколи Лукаша за кращий художній переклад.

Микола Лукаш отримав найвищу з нагород – всенародне визнання, любов і пам'ять, які не меншатимуть з часом, допоки житиме український народ, допоки існуватиме держава українського слова, великим будівничим якої він був.

Список делегатів від Наукової бібліотеки

1. Біганич Леся Луківна.
2. Захарчишин Мирослава Антонівна.
3. Пилипчак Галина Сергіївна.
4. Стефаник Мирослава Григорівна.